

УДК 327

DOI dx.doi.org/10.30970/vir.2018.45.0.9451

PRÓBY ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA W REGIONIE ROGU AFRYKI NA PRZYKŁADZIE SOMALII

Marta Dębska

*Krakowska Akademia im. A. Frycza Modrzewskiego,
Ul. G. Herlinga-Grudzińskiego 1, Kraków, Polska, 30-705, tel. +48 12 12 252 46 75,
e-mail: mtdebska@gmail.com*

Znajdujący się w północno-wschodniej części kontynentu afrykańskiego Róg Afryki, obejmujący głównie położone na Półwyspie Somalijskim Etiopię, Somalię, Erytreę, Dżibuti, jest jednym z regionów w tej części świata należących do najbardziej dotkniętych naturalnymi katastrofami, ubóstwem, głodem oraz konfliktami i przestępczością. Region ten ze względu na swoje położenie geograficzne na styku Morza Czerwonego, Oceanu Indyjskiego i Zatoki Adeńskiej, jak również ze względu na bliskość Półwyspu Arabskiego stanowi strategicznie ważne miejsce pod względem gospodarczym jak i militarnym. Stąd znajdował się i znajduje wciąż w strefie zainteresowania światowych mocarstw. Tematem niniejszego artykułu jest państwo upadłe – Somalia, która ze względu na swoje położenie geograficzne, wysoki poziom niestabilności, wojnę domową, problem głodu i piractwa morskiego oraz aktywność grup terrorystycznych na jej terenie została wybrana jako przykład ilustrujący trudną sytuację polityczną Rogu Afryki i wysiłki konkurujących ze sobą o wpływy ekonomiczne w Afryce Unii Europejskiej, Chin i Stanów Zjednoczonych podejmowane w celu ustabilizowania sytuacji w regionie rogu Afryki.

Celem niniejszego analizy opartej o dokumenty źródłowe, literaturę przedmiotu i doniesienia medialne jest zaprezentowanie najważniejszej bieżącej aktywności w/w międzynarodowych aktorów prowadzące do podniesienia poziomu bezpieczeństwa w Somalii i otaczających ją wodach oraz wzmocnienia Federalnego Rządu Somalii i jego struktur bezpieczeństwa. Zaprezentowano również stan bieżący Narodowych Sił Zbrojnych Somalii oraz plany ich restrukturyzacji w najbliższych latach. Analizując w/w kwestie nie pominięto również zaangażowania Unii Afrykańskiej w postaci operacji pokojowej AMISOM prowadzonej w Somalii od 2007 roku posiadającej autoryzację Rady Bezpieczeństwa ONZ. Operacji, która choć w ostatnich latach krytykowana przez pozarządową organizację *Human Rights Watch* za łamanie praw człowieka przejęła kontrolę nad znaczną częścią środkowej i południowej części Somalii. W artykule wskazano również ramy prawne, w oparciu o które opisywana pomoc pokojowa może być udzielana. W przypadku UE – Globalną Strategię na Rzecz Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej (2016) oraz Strategię dla Rogu Afryki (2011). W przypadku USA – Nową Strategię Bezpieczeństwa Narodowego Stanów Zjednoczonych ogłoszoną przez prezydenta D. Trumpa w grudniu 2017r. Artykuł odnosi się również do rosnącej obecności Chin w tym rejonie Afryki wyraźnie widocznej przez otwarcie w lipcu 2017 roku pierwszej chińskiej zagranicznej bazy wojskowej w sąsiadującym z Somalią kraju – Dżibuti.

Analiza bieżącej działalności AMISOM oraz aktywnych obecnie misji Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w Somalii: European Union Naval Force ATALANTA (EUNAVFOR ATALANTA Somalia), European Union Training Mission (EUTM Somalia) czy European Union Capacity Building Mission (EUCAP Somalia) doprowadziła do kilku istotnych wniosków:

- rywale handlowi zabiegający o wpływy w Afryce – UE, Chiny, USA – potrafią w razie potrzeby współpracować dla dobra swoich interesów i krajów Rogu Afryki, w tym Somalii,
- poziom bezpieczeństwa i demokracji w Somalii w ostatniej dekadzie znacznie wzrósł a zagrożenie piractwem zdecydowanie zmalało w rejonie Zatoki Adeńskiej, Morza Czerwonego i Oceanu

Indyjskiego w efekcie działań podejmowanych przez AMISOM, międzynarodowe siły zadaniowe, misje pokojowe UE oraz pomoc poszczególnych państw. Osiągnięty poziom bezpieczeństwa jest jednak bardzo kruchy i po zakończeniu wspierających działań międzynarodowej społeczności może łatwo powrócić do stanu poprzedniego,

- w najbliższych kilku latach zagraniczne misje pokojowe działające od wielu lat w Somalii będą kontynuowane z tendencją do ich ograniczania,
 - zadania misji pokojowej Unii Afrykańskiej AMISOM, która jest stopniowo ograniczana i formalnie planuje się jej zakończenie w 2020r., zostaną przejęte przez zreformowane Narodowe Siły Zbrojne Somalii,
 - wątpliwym jest by w ciągu najbliższych 2 lat struktury bezpieczeństwa Somalijskiej Republiki Federalnej były w pełni samodzielne i mogły przejąć w pełni zadania AMISOM oraz zapewnić krajowi bezpieczeństwo,
 - do osiągnięcia pełnego bezpieczeństwa oraz zachowania stabilizacji politycznej w Somalii potrzebna jest nie tylko doraźna pomoc wojskowa i humanitarna ale tzw. praca od podstaw;
- Słowa kluczowe:** Somalia; Róg Afryki; piractwo; Al-Shabaab; bezpieczeństwo międzynarodowe; bezpieczeństwo morskie; operacje pokojowe; terroryzm.

Wstęp

Róg Afryki, położony we wschodniej części kontynentu afrykańskiego, obejmuje kraje znajdujące się głównie na Półwyspie Somalijskim – Somalię, Etiopię, Erytreę, Dżibuti. Czasami zalicza się tu również częściowo pobliską Kenię, Sudan, Południowy Sudan czy Ugandę [1]. To jeden z regionów świata należący do najbardziej dotkniętych naturalnymi katastrofami, ubóstwem, głodem oraz konfliktami i przestępczością. Region ten ze względu na swoje położenie geograficzne na styku Morza Czerwonego, Oceanu Indyjskiego i Zatoki Adeńskiej, jak również ze względu na bliskość Półwyspu Arabskiego stanowi strategicznie ważne miejsce pod względem gospodarczym jak i militarnym. Przez zatokę Adeńską przebiega jeden z najważniejszych szlaków komunikacyjnych prowadzących przez morze Czerwone i Kanał Sueski do Europy i Ameryki Północnej bez konieczności opłynięcia kontynentu afrykańskiego. Co pozwala skrócić w tych kierunkach drogę morską o około 6 tys. mil morskich, czyniąc ją w ten sposób znacznie krótszą i bardziej ekonomiczną [2]. Stąd szlak ten znajdował się i znajduje wciąż w strefie zainteresowania światowych mocarstw szczególnie tych transportujących towary azjatyckie oraz ropę naftową z bliskiego wschodu. Szczególnie Somalia, ze względu na swoje położenie geograficzne i długą linię brzegową wzdłuż Oceanu Indyjskiego i Zatoki Adeńskiej oraz wysoki poziom niestabilności, wojnę domową, problem głodu i piractwa morskiego a przede wszystkim aktywność grup terrorystycznych na tym terenie, przyciąga nieustannie od kilku dziesięcioleci uwagę nie tylko społeczności międzynarodowej podejmującej próby ustabilizowania sytuacji politycznej i humanitarnej Somalii ale również mediów.

Somalia – problemy

Odkąd Somalia uzyskała niepodległość od Wielkiej Brytanii i Włoch w 1960 r. była mocno uzależniona od sojuszników zewnętrznych i płynącej od nich pomocy. Należąca do Grupy 79 krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku utworzonej na podstawie Porozumienia z Georgetown w 1975 [3], pomimo kilku dziesięcioleci niepodległej historii Somalia zaliczana jest obecnie przez ONZ do grupy krajów najmniej rozwiniętych [4]. Wieloletnia wojna domowa i susza doprowadziły ten głównie

rolniczy i pasterski kraj do klęski głodu pod koniec lat 80-tych XX wieku utrzymującej się do czasów obecnych. Wydobycie surowców mineralnych znajdujących się na tych terenach – m.in. rudy uranu, żelaza, manganu, cyny, złota, srebra czy ropy naftowej [5] uniemożliwia brak infrastruktury drogowej, funduszy a przede wszystkim wewnętrzne walki klanowe i powszechnie panująca anarchia. Somalia formalnie będąca republiką federalną o ustroju demokratycznym pogrążona jest de facto od 1991 r. w wojnie domowej pomiędzy rządowymi somalijskimi siłami zbrojnymi wspieranymi przez Misję Unii Afrykańskiej AMISOM a antyrządowymi grupami mającymi na celu powstrzymanie odbudowy państwa somalijskiego i utworzenie na tym terenie Państwa Islamskiego. Ze względu m.in. na swoją fragmentację wewnętrzną i dysfunkcyjność władz Somalia uznawana jest przez społeczność międzynarodową za państwo upadłe o wysokim stopniu dysfunkcyjności [6], które nie jest w stanie samodzielnie poradzić sobie z destabilizacją swojej struktury wewnętrznej a tym samym rozwiązać problem terroryzmu na swoim terenie. Według *Global Terrorist Index 2017* opracowanym przez *Institute for Economic and Peace* kraj ten zajmował w 2016r. siódmą pozycję w rankingu państw, w których terroryzm ma największy wpływ na ich aktualną sytuację [7, s.10]. Pod tym względem Somalię w Afryce w tym czasie wyprzedzała tylko Nigeria. Za terroryzmem w Somalii stoi głównie powiązana z Al-Kaidą organizacja terrorystyczna Al-Shabaab przeciwstawiająca się rządowi somalijskiemu, która według powyższego Indeksu w 2016 r. przyznawała się do 92 procent ofiar śmiertelnych i jest odpowiedzialna za co najmniej 70 procent wszystkich ataków terrorystycznych w Somalii od roku 2000. Odnotowane w 2016r. ataki, głównie samobójcze zamachy bombowe ale również zabójstwa, porwania czy podłożone materiały wybuchowe, najczęściej skierowane są w ludność cywilną i jej dobytek a dopiero w drugiej kolejności w rząd somalijski. Indeks przypisuje też Al-Shabaab odpowiedzialność za co najmniej 100 ofiar śmiertelnych rocznie poczynając od 2008 r. Inną grupą przyznającą się do ataków terrorystycznych na terenie Somalii w 2016 r. była paramilitarna grupa Ahlu-sunah Wal-jamea, która w tym czasie przeprowadziła tylko dwa ataki bez ofiar śmiertelnych [7, s. 28]. Amerykańska Centralna Agencja Wywiadowcza wskazuje również na działalność na tym terenie ash-Sham (ISIS), której celem jest zastąpienie Al-Shabaab jako głównej opozycji przeciwstawiającej się Federalnemu Rządowi Somalii oraz zastąpienie tego ostatniego państwem islamskim z jego rygorystycznym prawem szariatu. Grupa ta przeprowadza bezpośrednie operacje, rekrutacje i szkolenia z Puntlandu oraz przeprowadza sporadyczne ataki przeciwko Unii Afrykańskiej i Federalnemu Rządowi Somalii w całym kraju [25].

Poza terroryzmem i wewnętrznymi konfliktami między klanami Somalia od wielu lat boryka się również z problemem suszy i głodu, spotęgowanymi w 2004 r. przez tsunami czy El Nino w latach 2015–16. Komisja Europejska podała, że w 2017 r. ponad połowa 12 milionowej populacji Somalijczyków wymagała pomocy humanitarnej cierpiąc na brak żywności z czego 3,3 mln w stopniu skrajnym. Oszacowała również, że 1,2mln dzieci w Somalii będzie drastycznie niedożywionych w 2018 r. a jedno na siedmioro dzieci umrze przed ukończeniem 5 roku życia [8]. W efekcie klęsk naturalnych i konfliktów wewnętrznych 2,1mln Somalijczyków zostało

przesiedlonych w obrębie kraju a ponad 870 tys. uciekło do sąsiadujących krajów – Kenii, Etiopii, Ugandy. Przesiedlenia dodatkowo spotęgowane zostały tegorocznymi marcowymi powodziami w południowej i środkowej Somalii pogarszając warunki bytowe już wcześniej przeludnionych nowych miejsc osiedlenia w obrębie kraju. Według Komisji Europejskiej 175 tys. ludzi z 427 tys. którzy doświadczyli w kwietniu 2018 powodzi zostało zmuszonych do przesiedlenia. Tymczasem skrajne warunki bytowe wysiedlonych już w 2017r. przyniosły epidemię cholery i odry, z których powodu odnotowano w ubiegłym roku odpowiednio 78 560 i 20 809 zgonów w Somalii [8].

Te wszystkie problemy natury klimatycznej, egzystencjonalnej, politycznej jak również systemowej powodują, że pomimo spadku odnotowanych ataków pirackich na wodach wzdłuż wybrzeży Somalii w latach 2012–2017 [9], przestępczość, w tym piractwo, nadal jest poważnym problemem w tym regionie. Tym bardziej, że somalijscy piraci są aktywni na ogromnym obszarze wykraczającym poza wody terytorialne Somalii. Ich działalność wpływa nie tylko na wizerunek Somalii i kondycję jej gospodarki ale również na gospodarkę sąsiednich krajów i gospodarki światowej. Według opublikowanego w 2013 r. raportu Banku Światowego n/t piractwa w Somalii z powodu tego nielegalnego procederu znacznie cierpi wschodnioafrykańskie rybołówstwo będące tu podstawowym filarem gospodarki oraz przemysł turystyczny rozwijający się tu o 25 % wolniej niż w innych subsaharyjskich krajach afrykańskich. Natomiast koszt piractwa ponoszony przez światową gospodarkę szacowany jest na 18mld USD rocznie ze względu na wzrost kosztów handlu [10]. Ten sam raport bezsprzecznie podkreśla, że trwałe rozwiązanie problemu piractwa jest możliwe tylko przez rekonstrukcję stabilnego i funkcjonalnego państwa somalijskiego zapewniającego podstawowe potrzeby ludności somalijskiej w zakresie zdrowia, edukacji czy bezpieczeństwa żywnościowego likwidując w ten sposób ubóstwo

i tworząc perspektywy na przyszłość. To zaś możliwe jest tylko przy zdecydowanym wsparciu rządu Somalii przez społeczność międzynarodową, która widoczna jest m.in. w udziale ponad 40 krajów w operacje antypirackie w regionie Rogu Afryki [10, s. xxi].

Narodowe Siły Zbrojne Somalii

Somalijska policja oraz wojsko nie są samodzielne. Są uzależnione od międzynarodowych oddziałów i zewnętrznego wsparcia. Nie są też w stanie przejąć w chwili obecnej zadań pokojowej misji Unii Afrykańskiej – AMISOM. Kiepska kondycja armii i policji somalijskiej wynika z bardzo wielu czynników: nieregularnie wypłacanych pensji, infiltracji ze strony Al-Shabaab, korupcji, dezercji czy niejasnego zakresu kompetencji pomiędzy federalnymi i regionalnymi siłami bezpieczeństwa [11, s. 19–20]. Stąd po wyborach prezydenckich i parlamentarnych, które odbyły się w lutym 2017r., nowy parlament przyjął w maju 2017 r. projekt restrukturyzacji Sił Bezpieczeństwa Somalii [11, s. 20]. Ta nowa infrastruktura została również oficjalnie zaaprobowana przez społeczność międzynarodową podczas Londyńskiej Somalijskiej Konferencji 11.05.2017 r., w czasie której oprócz wsparcia tej inicjatywy w postaci Paktu Bezpieczeństwa ustalono również zasady Nowego Partnerstwa dla Somalii dla

Pokoju, Stabilności i Dobrobytu. Wspomniany Pakt Bezpieczeństwa wskazuje zgodnie z przyjętym 16.04.2017 r. somalijskim politycznym porozumieniem w sprawie Narodowej Struktury Bezpieczeństwa, że nowe Narodowe Siły Zbrojne Somalii składają się z sił lądowych, powietrznych i marynarki podlegających zwierzchnictwu Prezydenta Somalii. Same wojska lądowe mają liczyć co najmniej 18 tys. żołnierzy od 01.01.2018 r. [12, s. 5]. Dokument nie wskazuje liczebności sił powietrznych i morskich. Dodatkowo funkcjonować będą również siły specjalne tzw. Danab w ilości 4 tys. personelu [11, s. 20]. Restrukturyzacji poddane są również siły policyjne, które również od 01.01.2018 r. powinny liczyć 32 tys. personelu. Podzielone na policję federalną i stanową mają składać się z wydziałów: paramilitarnych sił policyjnych szybkiego reagowania (tzw. Darwish), podatkowego, straży dyplomatycznej, śledczego wydziału kryminalnego, straży przybrzeżnej [11, s. 19–20]. Pakt Bezpieczeństwa wraz z nową Narodową Strukturą Bezpieczeństwa Somalii precyzuje również kwestie rozlokowania oddziałów, ich finansowania, miejsca szkolenia, bezpośredniego zwierzchnictwa i kontroli, czy w końcu ramy czasowe wdrożenia jego poszczególnych etapów prowadzących do uniezależnienia się od AMISOM w kwestiach bezpieczeństwa kraju w przyszłości. Co przewidywane jest optymistycznie na 2020 r. [12, s. 15]. Majowy Pakt Bezpieczeństwa nie określa szczegółów zagranicznego wsparcia finansowego tych reform wskazując ogólnie, że społeczność międzynarodowa będzie wspierać politycznie i finansowo przez następne 4 lata restrukturyzację somalijskiego systemu bezpieczeństwa [12, s. 10]. Według komunikatu Komisji Europejskiej opublikowanego w czasie trwania majowej Londyńskiej Konferencji wsparcie finansowe ze strony UE dla Somalii na ten cel wyniesie dodatkowo 200mln Euro [13]. Dodatkowo, ponieważ wcześniej w ramach 11 Europejskiego Funduszu Rozwojowego na lata 2014–2020 przewidziano 286 mln Euro na rozwój Somalii [14]. Odnotowuje się również wsparcie finansowe ze strony pojedynczych krajów. Ambasador Wielkiej Brytanii w Mogadiszu Mary Shockledge ogłosiła w czerwcu 2018 r. podczas ceremonii ustanowienia Wspólnego Programu Policji będącego jednym z elementów restrukturyzacji somalijskiej policji o przeznaczeniu przez Wielką Brytanię 14mln funtów brytyjskich na jego rozwój [15]. Widoczne są już pierwsze pozytywne rezultaty rozpoczętych reform systemu bezpieczeństwa Somalii. Podczas Somalijskiej Konferencji Bezpieczeństwa w Mogadiszu 04.12.2017 podkreślono fakt włączenia do Somalijskich Sił Zbrojnych 2 400 personelu Sił Obronnych Putlandu oraz ukończenie Oceny Operacyjnej Gotowości stanowiącej jeden z podstawowych elementów reformy Somalijskich Sił Zbrojnych [16, s. 2]. Również Rada Bezpieczeństwa ONZ podkreśla, że restrukturyzacja somalijskiego systemu bezpieczeństwa przebiega terminowo a społeczność międzynarodowa jest silnie zaangażowana w nią [17].

UNIA EUROPEJSKA

Swoje działania na rzecz ustabilizowania sytuacji w Somalii UE opiera na formalnych ramach strategicznych, czyli na tzw. *Globalnej Strategii na Rzecz Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE* z czerwca 2016 r., podkreślającej potrzebę budowania międzynarodowego systemu opartego na multilateralizmie w celu

rozwiązywanie wspólnie przez społeczność międzynarodową globalnych zagrożeń. Strategia ta wskazuje na 5 priorytetów, którymi kieruje się UE w swoich działaniach zewnętrznych:

1. bezpieczeństwo UE – obejmujące m.in. walkę z terroryzmem, dbanie o pokój poza granicami unijnymi, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego czy strategicznej komunikacji z partnerami, w tym również partnerami afrykańskimi,

2. odporność państw i społeczeństw na wschód po Azję Środkową i na południe od UE po Afrykę Środkową,

3. zintegrowane podejście do sytuacji konfliktów – pozwalające na spójne działania na każdym etapie konfliktu w oparciu o wszystkie dostępne polityki unijne, przy czym nacisk położony jest na zapobieganie konfliktom,

4. łady regionalne oparte na współpracy – priorytet oznaczający wspieranie dobrowolnych form sprawowania rządów na szczeblu regionalnym, dzięki czemu możliwy jest m.in. rozwój gospodarczy i wyższy poziom bezpieczeństwa,

5. globalne rządzenie w XXI wieku – polegające na promowaniu globalnego ładu opartego na normach prawa międzynarodowego, organizacjach międzynarodowych czy zrównoważonym rozwoju [18, s. 9–10];

Ten sam dokument podkreśla, że ze względu na rosnące współzależności pomiędzy Afryką Subsaharyjską a Północną oraz między Rogiem Afryki a Bliskim Wschodem UE będzie angażować się i wspierać współpracę w tych regionach a nawet zwiększać swoje wsparcie dla regionalnych i subregionalnych organizacji w Afryce i na Bliskim Wschodzie w celu podnoszenia poziomu bezpieczeństwa oraz rozwoju gospodarczego. Stąd widoczna współpraca UE m.in. z Unią Afrykańską czy Wspólnotą Gospodarczą Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS) [18, s. 13, 34–36].

Innym unijnym dokumentem o który UE opiera swoje działania w Somalii jest ustanowiona 14.11.2011 r. *Strategia dla Rogu Afryki* podkreślająca sama w sobie geostrategiczne znaczenie tego regionu dla Europy. Celem tej strategii jest zapewnienie w tym regionie pokoju, stabilności, bezpieczeństwa, dobrobytu i odpowiedzialnych demokratycznych praktyk. Dokument ten definiuje 5 priorytetów aktywności unijnej w Rogu Afryki:

1. pomoc przy budowaniu solidnych i odpowiedzialnych struktur politycznych w tym regionie – w tym instytucji społecznych i obywatelskich dzięki którym będą respektowane prawa człowieka i podstawowe wolności, poprzez asystowanie czy doradztwo,

2. działania prewencyjne i udział w rozwiązywaniu bieżących konfliktów w tym regionie – przez współpracę z państwami regionu (szczególnie z Somalią i Sudanem) oraz organizacjami międzynarodowymi, w tym przede wszystkim z Unią Afrykańską i ONZ,

3. działania prowadzące do nie rozszerzanie się istniejących problemów typu terroryzm, piractwo, nielegalna migracja poza obszar Rogu Afryki i tym samym zapewnienie bezpieczeństwa poza granicami regionu,

4. promowanie wzrostu gospodarczego w tym regionie w celu zmniejszenia ubóstwa, wzrostu dobrobytu oraz niwelowania negatywnych skutków globalizacji i czerpania z niej korzyści,

5. wspieranie politycznej i gospodarczej regionalnej współpracy oraz wzmacnianie i promowanie Regionalnych Gospodarczych Wspólnot (RECs) w celu wprowadzania pozytywnych trendów i rozwoju ponad granicami narodowymi; [19, s. 3]

Dokument wskazuje więc, że UE zaangażowana jest w regionie Rogu Afryki głównie w: rozwój partnerstwa, dialog polityczny, reagowanie i zarządzanie sytuacjami kryzysowymi, stosunki handlowe [19, s. 5]. Tak szeroko rozumiana współpraca UE z regionem Rogu Afryki w XXI wieku, w tym z Somalią, wpisuje się w szersze ramy instytucjonalne relacji na linii UE-Afryka w nowym millenium: w *Porozumienie o Partnerstwie z Kotonu z 2000 r.* regulujące relacje UE z krajami Afryki Subsaharyjskiej, Karaibów i Pacyfiku oraz *Wspólną Strategię UE-Afryki z 2007 r.* obejmującą swoim zasięgiem teren całej Afryki. Szczególnie ten ostatni dokument pokazuje jak szeroki zakres współpracy pomiędzy UE a Afryką jest brany pod uwagę. Poza kwestiami wymiany handlowej i współpracy gospodarczej, bezpieczeństwa i pokoju oraz wspierania i propagowania zasad demokratycznych rządów i praw człowieka wśród 8 priorytetowych obszarów partnerstwa znajdują się również: milenijne cele rozwoju, energia, zmiany klimatyczne i środowisko, migracja-mobilność-zatrudnienie, nauka-społeczeństwo informatyczne – przestrzeń kosmiczna. By jednak w wielu tych pozostałych kwestiach współpraca mogła być rozwijana potrzebne jest w pierwszej kolejności zapewnienie bezpieczeństwa w tym rejonie. Stąd liczne rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ, które pozwalają państwom zewnętrznym na działania mające na celu np. walkę z piractwem w regionie Rogu Afryki.

O istotności tego regionu i jego problemów dla polityki unijnej świadczy również powołanie od 2012r. Specjalnego Przedstawiciela ds. Rogu Afryki skoncentrowanego w pierwszej kolejności na Somalii, piractwie i regionalnym wymiarze konfliktu somalijskiego, który spowodował niestabilność tego regionu. 25.06.2018 r. mandat Specjalnego Przedstawiciela ds. Rogu Afryki został przedłużony przez Radę UE na kolejne 20 miesięcy, czyli do 29.02.2020 r., panu Alexander Rondos, który pełni tą funkcję od 1.01.2012 r. [20]. Razem z siedmioma innymi specjalnymi przedstawicielami wspiera on prace wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa - Federiki Mogherini. Jego mandat odnosi się do szeroko rozumianego regionu Rogu Afryki. Obejmuje bowiem: Dżibuti, Erytreę, Etiopię, Kenię, Somalię, Sudan, Południowy Sudan i Ugandę [21, s. 1]. Działania w kwestii stabilizacji sytuacji w Somalii, rozwiązywanie i zapobieganie tutejszym konfliktom, wspieranie regionalnej współpracy gospodarczej i polityki bezpieczeństwa czy kwestie migracyjne mają być podejmowane przez specjalnego Przedstawiciela ds. Rogu Afryki w ścisłej koordynacji z szefem delegatury Unii w Somalii oraz we współpracy z partnerami regionalnymi oraz międzynarodowymi, w tym ONZ, Unią Afrykańską IGAD [21, s. 2]. Wspieranie podnoszenia bezpieczeństwa w Somalii przez unijnego Specjalnego Przedstawiciela ds. Rogu Afryki odbywa się w znacznym stopniu przez unijne misje Służby Działań Zewnętrznych, które są praktycznym wyrazem wymienionej wcześniej *Strategii dla Rogu Afryki* czy *Globalnej Strategii na Rzecz Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE*.

Misje Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) w Somalii

Obecnie w Somalii są aktywne trzy komplementarne względem siebie misje Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych: EUNAVFOR ATALANTA Somalia, EUTM Somalia, EUCAP Somalia.

1. EUNAVFOR ATALANTA Somalia (European Union Naval Force ATALANTA)

To pierwsza wojskowa operacja morska UE na obszarze od Morza Czerwonego do Seszeli rozpoczęta 13.12.2008 r. Jej zakres działania obejmuje południową część Morza Czerwonego, Zatokę Adeńską, część Oceanu Indyjskiego a także przybrzeżne terytorium Somalii oraz jej terytorialne i wewnętrzne wody – razem około 8,700,000 km² [22]. Pomimo, że początkowo misja ta była planowana na rok, ze względu na sytuację w regionie kilkakrotnie była już przedłużana. Ostatni raz decyzją Rady UE z 28.11.2016 r. przedłużono jej mandat do 31.12.2018 r. oraz przyznano operacji środki w wysokości 11,064 mln EUR na pokrycie tzw. kosztów wspólnych. Kwatera dowództwa operacyjnego tej misji znajduje się w Northwood w Wielkiej Brytani, natomiast kwatera sił ulokowana jest na okręcie dowódcy sił w regionie. Przeciętnie w ramach misji służy ok. 1200 personelu, 4–6 nawodnych uzbrojonych jednostek oraz 2–3 samoloty patrolowe. Misja nie posiada jednak komponentu lądowego. Koszty utrzymania jednostek i załóg w ramach misji spoczywa na państwach wysyłających wśród których duży wkład ma m.in. Hiszpania, Niemcy i Holandia. Natomiast źródłem finansowania tzw. budżetu wspólnego pokrywającego dodatkowe wydatki typu koszty komunikacji, IT czy medycznej ewakuacji pokrywane są z uruchomionego w 2004r. mechanizmu Athena wynoszącego w 2016 r. 6,3 mln Euro [22]. Swoją udział w misji ATALANTA w zakresie wysłanego personelu mają również kraje spoza UE, np. Czarnogóra, Norwegia, Nowa Zelandia, Serbia czy Ukraina.

Do celów jakie realizuje EUNAVFOR ATALANTA należy:

- rozwiązanie problemu piractwa w regionie działania,
- ochrona transportu pomocy humanitarnej Światowego Programu Żywnościowego dla ludności Somalii żyjącej w rejonach dotkniętych suszą,
- konwojowanie zaopatrzenia dla sił operacji Unii Afrykańskiej AMISOM,
- pomoc okrętom zaatakowanym przez piratów,
- monitorowanie całodobowo statków przepływających przez Zatokę Adeńską przez Centrum Operacyjne UE – Centrum Bezpieczeństwa Morskiego – Róg Afryki (Horn of Africa MSCHOA),
 - monitorowanie rybołówstwa u wybrzeża Somalii,
 - wspieranie innych unijnych misji i programów w regionie [22];

Realizując powyższe cele personel operacji EUNAVFOR ATALANTA jest uprawniony do aresztowania, zatrzymania i przekazania osób podejrzanych o popełnienie lub zamiar popełnienia aktów piractwa lub rozboju na morzu. Może również zająć: statek podejrzany o rozbój lub piractwo, statek zajęty w wyniku aktu piractwa lub rozboju, statek będący w rękach piratów lub rabusiów jak również może zająć mienie znajdujące się na ich pokładzie. Od 2012 r., dzięki rozszerzeniu mandatu, personel misji ma również możliwość atakowania baz pirackich na lądzie [22].

Według danych prezentowanych przez dowództwo operacji EUNAVFOR [22], eskalacja aktów piractwa miała miejsce w 2011 r. gdy 736 zakładników zostało wziętych do niewoli i 32 statki były przetrzymywane przez piratów. Do października 2016 r. liczba ta spadła w zasadzie do zera i w chwili obecnej żaden statek ani zakładnik nie jest przetrzymywany przez piratów. To samo źródło podaje, że od 2009 r. w ramach misji udzielono ochrony 439 statkom z pomocą żywnościową oraz 139 statkom sił AMISOM. Przekazano też odpowiednim władzom do osądzenia 166 piratów, z których później 145-ciu skazano [22]. Aktywność piratów oraz antypirackich operacji tej misji w latach 2008–2018 przedstawia poniższa tabela nr 1 przygotowana na podstawie danych EUNAVFOR. Przedstawione dane wskazują na zdecydowany spadek działań pirackich w ostatniej dekadzie oraz niewielką obecną aktywność piracką na terenie pozostającym pod kontrolą EUNAVFOR.

Tab.1

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Podejrzane zdarzenia	8	59	99	166	74	20	5	1	2	6	1
Ogólna liczba ataków (odpartych i udanych)	24	163	174	176	34	7	2	0	1	7	1
Ataki pirackie	14	46	47	25	4	0	0	0	0	2	0
Akcje uniemożliwiające dalszą piracką działalność	0	14	65	28	16	10	1	0	0	2	0

źródło: <http://eunavfor.eu/> (dostęp 29.06.2018)

Działania mające na celu walkę z piractwem i zapewnienia bezpieczeństwa morskiego w regionie przez EU NAVFOR wspierane są również przez inne międzynarodowe jednostki w ramach Wielonarodowych Sił Morskich (Combined Maritime Force) oraz niezależne jednostki z takich krajów jak Chiny, Indie, Japonia, Korea czy Rosja [22].

2. EUTM Somalia (European Union Training Mission)

To unijna wojskowa misja szkoleniowa w Somalii przeznaczona dla tamtejszych sił bezpieczeństwa rozpoczęta 10.04.2010 r. w Ugandzie w celu poprawienia poziomu bezpieczeństwa i ustabilizowania sytuacji w Somalii oraz ograniczenia piractwa morskiego w regionie Rogu Afryki. Obecnie jej siedziba główna znajduje się w Mogadyszu, terenem działania jest Somalia a dowódcą misji jest generał brygady Pietro Addis z Włoch. Mandat tej misji po raz kolejny przedłużono pod koniec 2016 r. na kolejne 2 lata z budżetem prawie 23mln Euro na okres 1.01.2017–31.12.2018 r. [23]. EUTM liczy 193 osoby personelu pochodzącego z krajów członkowskich – m.in.

Włoch, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Finlandii, Węgier, Rumunii, Portugalii i z jednego kandydującego – Serbii [23] oraz 15 miejscowych pracowników [24]. Polska nie bierze udziału w tej misji [24].

EUTM w Somalii skupia się na 3 obszarach: szkoleniu, mentoringu i doradztwie. Początkowo aktywność misji skupiono głównie na szkoleniu oficerów somalijskich, którzy następnie szkolą szeregowych żołnierzy. Obecnie większy nacisk ma być przeniesiony na funkcje doradztwa strategicznego. Działania EUTM w dużym stopniu wspomagają rozpoczętą rekonstrukcję Narodowych Sił Zbrojnych Somalii oraz wzmacniają działania jej rządu federalnego. Stąd na poziomie lokalnym misja blisko współpracuje szczególnie z somalijskim Ministerstwem Obrony i Sztabem Generalnym Somalijskich Sił Zbrojnych. Na poziomie międzynarodowym, poza dwoma pozostałymi misjami unijnymi, EUTM współpracuje m.in. z Biurem Narodów Zjednoczonych ds. Wsparcia dla Somalii (UNSOS), Misją ds. Pomocy Somalii ONZ (UNSOM), siłami misji Unii Afrykańskiej AMISOM, Turcją czy Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi [24]. Od grudnia 2016r. dzięki pracy EUTM wyszkolono m.in. 150 żołnierzy pilotażowej Kompanii Lekkiej Piechoty, ponad 200 żołnierzy innej specjalności oraz 23 przyszłych szkoleniowców a całościowo szacuje się, że zostało przeszkolonych ok. 5 tys. osób od początku istnienia misji [24].

3. EUCAP Somalia

To misja o charakterze cywilnym, która jest kontynuacją wcześniejszej misji EUCAP Nestor zainicjowanej w lipcu 2012 r. i obejmującej pierwotnie swoim działaniem teren Dżibuti, Somalii, Seszeli i Tanzanii. Pod koniec 2016 r., mandat tej misji został przedłużony do 31.12.2018 r. Jednocześnie postanowiono jednak, że misja skoncentruje się wyłącznie na Somalii, dlatego zmodyfikowano jej nazwę z EUCAP Nestor na EUCAP Somalia. Działania tej misji skupiają się w dużej mierze na mentoringu i doradztwie somalijskim władzom federalnym i lokalnym. Misja wspiera nie tylko Somalijski Rząd Federalny ale działa również na terenie Somailandu i Putlandu. Stąd poza centralą w Mogadiszu, jej biura terenowe znajdują się w Hargeisa (Somailand) i Garowe (Puntland) [26]. Generalnie zadaniem tej misji, kierowanej obecnie przez Maria-Cristina Stepanescu z Rumunii, jest wzmacnianie zdolności Somalii w zakresie bezpieczeństwa morskiego, w tym walkę z piractwem, przemytem, egzekwowanie prawa morskiego np. przez inspekcje połowowe oraz podnoszenie poziomu zarządzania morskiego. Misja ma wspierać również władze Somalii w opracowywaniu niezbędnego ustawodawstwa oraz wzmacnianiu procedury prawno-karnej w kwestiach morskich a także zapewniać władzom somalijskim szkolenia i sprzęt. Wypełniając to ostatnie zadanie EUCAP przykładowo dostarczyła we wrześniu 2017r. Sądowi Najwyższemu w Mogadiszu przybory papiernicze i USB a policję somalijską zaopatrzyła w sprzęt biurowy [27]. Na wszystkie celowe zadania decyzją Rady UE nr 2018/226 z 15.02.2018 r. przyznano budżet w wysokości 27 335 900 Euro na okres od 1.03. do 31.12.2018 r. [28]. W ramach misji EUCAP pracuje 125 osób międzynarodowego personelu z ośmiu krajów i 40 osób z Somalii [26].

Unia Afrykańska

Inną misją międzynarodową powołaną do wspierania Somalijskich Sił Zbrojnych i stopniowego przejmowania przez nie odpowiedzialności za bezpieczeństwo kraju, które ma być jednocześnie podnoszone, wspierania politycznego procesu rozwoju Federalnej Republiki Somalii i zmniejszania zagrożeń płynących ze strony z Al-Shabaab i innych uzbrojonych grup oporu jest składająca się z komponentu wojskowego, policyjnego i cywilnego misja Unii Afrykańskiej AMISOM wspierana przez Unię Europejską i USA oraz kierowana przez Specjalnego Przedstawiciela Przewodniczącego Komisji Unii Afrykańskiej ds. Somalii – ambasadora Francisco Madeira. Powołana 20.02.2007 r., początkowo na pół roku, na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1744(2007) [29] wielokrotnie była przedłużana. W czerwcu 2017r. przedłużono jej mandat do 31.05.2018 r. a obecnie Rada Bezpieczeństwa ONZ rezolucją nr 2415(2018) z dnia 15.05.2018 r. ponownie udzieliła swojej autoryzacji tej misji do 31.07.2018 r. [30]. Biorąc pod uwagę wcześniejszą rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2408(2018) z dnia 27.03.2018 r. przedłużającą mandat Misji ds. Pomocy Somalii ONZ (UNSOM) do 31.03.2019 r. [31] oraz jej uzasadnienie można przewidywać, że również mandat AMISOM zostanie przedłużony na kolejny rok. Pomimo doniesień o łamaniu prawa przez żołnierzy AMISOM [32], działania tej misji w dużym stopniu mają wpływ na obecną poprawę bezpieczeństwa w Somalii, która mimo to jest trudna i niestabilna. W ciągu dekady personel AMISOM rozrósł się z 1 tys. ugandyjskich żołnierzy [33, s. 14] do ponad 22 tys. umundurowanego personelu w 2017 r. z różnych krajów. Personel wojskowy pochodzi z Ugandy, Burundi, Etiopii, Kenii i Dżibuti a jednostki policyjne tworzone są przez: Ghanę, Kenię, Nigerię, Sierra Leone, Ugandę czy Zambię [34]. W ramach AMISOM znajduje się również 70 cywilów [30]. Misja ta, w świetle restrukturyzacji somalijskiego wojska i policji oraz przeprowadzonych ostatnich wyborów prezydenckich i parlamentarnych, jest wyraźnie stopniowo «wygaszana». 30.08.2017 r. na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2372(2017) po raz pierwszy postanowiono o redukcji liczby personelu AMISOM o 1 500 osób do 31.10.2018 r., czyli do liczby 20 626 umundurowanego personelu. Również wspomniana rezolucja nr 2415(2018) przypomina o tej decyzji [30]. Za zakończeniem misji AMISOM przemawiają również problemy z jej finansowaniem. Szacuje się że budżet AMISOM, pochodzący z różnych źródeł, wyniósł w latach 2007–2015 1,5bln Euro. Z czego 85 procent zostało przeznaczonych na pensje wojska i po 5 procent na: komponent policji, personel cywilny oraz na konkretne projekty AMISOM. Jednak od samego początku traktując tą inicjatywę jako tymczasową nie przewidziano jednego konkretnego jej źródła finansowania. W w/w okresie czasu największa część tego budżetu – 865.5 mln Euro – pochodziła z utworzonego w 2004 r. Instrumentu na Rzecz Pokoju w Afryce (The African Peace Facility) [33, s. 27], czyniąc tym samym UE największym darczyńcą tej operacji. Jednak w świetle Brexitu Wielkiej Brytanii, wojny w Syrii i eskalacją problemu z uchodźcami finansowanie przez UE misji AMISOM napotyka coraz więcej trudności. W 2016 roku budżet dla AMISOM ze strony UE został zredukowany o ok. 20 procent [38]. Innymi źródłami finansowania AMISOM są bilateralne porozumienia czy fundusze ONZ, np. Fundusz Zaufania Narodów

Zjednoczonych czy wsparcie Biura Narodów Zjednoczonych ds. Wsparcia Somalii (UNSO) [36]. Przykładowo, według doniesień z 01.06.2018 r. Wielka Brytania przekazała misji AMISOM ciężki sprzęt warty 5,6mln funtów brytyjskich – m.in. spychacze, ciągniki, wózki widłowe, koparki czy ciężarówki – mające służyć oczyszczaniu głównych szlaków transportowych w Somalii [37].

Dzięki AMISOM do 2017 r. z rąk Al-Shabaab zostało wyzwolone 80 procent południowej i centralnej Somalii wraz z największymi miastami znajdującymi się obecnie pod kontrolą AMISOM i Somalijskiej Armii Narodowej [33, s. 27]. Siły AMISOM zapewniły też przeprowadzenie wyborów prezydenckich i parlamentarnych w 2017 r. Cały czas oddziały te są celem wielu ataków terrorystycznych. Jeden z ostatnich zorganizowany przez Al-Shabab miał miejsce 1 kwietnia 2018 r., gdy bojownicy zdetonowali 2 ciężarówki pułapki przed bazą AMISOM w Bulomarer na południu Somalii próbując wdrzeć się do środka [35]. Ze względu na w/w problemy oraz zrealizowanie większości pierwotnych zadań misji, nowa Somalijska Strategia Bezpieczeństwa z 2017 r. przewiduje stopniowe wycofanie oddziałów AMISOM z Somalii do 2020 r.

USA

Po porażce interwencji amerykańskich marines w Somalii w 1993 r. działania USA w tym regionie zostały zdecydowanie ograniczone ale nie zaprzestano interesować się sytuacją w Somalii i wspierać próby ustabilizowania sytuacji, tak jak to miało miejsce w latach 2006–2009 podczas działań podjętych przez Etiopię [39, s. 290]. 17 stycznia 2013 r. rząd Stanów Zjednoczonych formalnie uznał nowy federalny rząd Somalii a tym samym prawo Somalii do jej suwerenności i terytorialnej integralności w granicach z 1960 r. włączając Somaliland i Puntland [40]. Od tego czasu – od 2013 r. – Pentagon formalnie współpracuje z somalijskimi siłami zbrojnymi w celu utrzymania i promowania politycznej i ekonomicznej stabilizacji w tym rejonie, zapewnienia bezpieczeństwa, złagodzenia skutków humanitarnego kryzysu wywołanego wieloletnim wewnętrznym konfliktem, katastrofami naturalnymi, rozpadem struktur rządowych a przede wszystkim w celu udaremnienia grupom terrorystycznym, głównie powiązanej z Al-Kaidą Al-Shabab, aktywności w tym regionie i utworzeniu przez nie na terenie Somalii bezpiecznego centrum dowodzenia międzynarodowym terroryzmem [40]. Dwa lata później, we wrześniu 2015r., Departament Stanu Stanów Zjednoczonych formalnie utworzył Amerykańską Misję dla Somalii w ambasadzie USA w Nairobi zajmującej się również sprawami konsularnymi dotyczącymi Somalii [40]. Innym równie wymownym przejawem formalnego poparcia Stanów Zjednoczonych dla Federalnego Rządu Somalii była pierwsza od 20 lat wizyta wysokiego szczebla przedstawiciela rządu USA – Sekretarza Stanu USA Johna Kerry – w Mogadiszu w maju 2015 r. [48]. Nie oznacza to, że wcześniej Amerykanie nie podejmowali żadnych akcji na terenie Somalii. Według działającego od 2010 r. niezależnego brytyjskiego Biura Dziennikarstwa Śledczego, monitorującego m.in. działania militarne Amerykanów w Somalii, Wspólne Dowództwo Operacji Specjalnych Pentagonu przeprowadza na terenie Somalii ataki z powietrza i lądowe od 10 lat. Pierwszy atak z powietrza miał miejsce w 2007 r. a od czerwca 2011 r. rozpoczęto takie ataki z użyciem bezzałogowych

dronów [46]. Częstotliwość amerykańskich ataków w Somalii wzrosła się w 2014 r., gdy amerykańskie lotnictwo zaczęło wspierać z powietrza afrykańskie siły pokojowe w walce z bojownikami Al-Shabaab. Według w/w Biura, opierającego się głównie na doniesieniach prasowych oraz dostępnych wojskowych raportach, w 2018 r. odnotowano 16 amerykańskich ataków z powietrza i ataków dronów oraz 3 dodatkowe ataki. W tych pierwszych zostało rannych 19 osób i zginęło pomiędzy 83 a 87 osób, w tym maksymalnie do 5 cywilów, bez ofiar w dzieciach. We wskazanych dodatkowych atakach zostało rannych od 5 do 11 osób a zginęło od 1 do 10 osób, w tym maksymalnie do 5 cywilów i do 5 dzieci [46]. Generalnie odkąd Biuro zaczęło działać, czyli od 2010 r., na terenie Somalii miało miejsce co najmniej 98 potwierdzonych ataków dronów, w których zginęło od 602–800 osób, w tym pomiędzy 10 a 58 cywilów i maksymalnie do 11 dzieci. Ostatni potwierdzony taki atak miał miejsce 10.07.2018 r. [47]. Stany Zjednoczone mają swoją bazę dronów między innymi na północny zachód od Mogadiszu – w Bali Doogle – oraz w południowej części Somalii – w pobliżu portowego miasta Kismayo. W tym ostatnim miejscu wraz z bazą szkoleniową sił specjalnych [11, s. 24]. Istnieją również doniesienia dziennikarskie o tajnej bazie CIA na lotnisku w Mogadiszu skąd również wypuszczane są nieuzbrojone drony zwiadowcze [45]. Jest to jednocześnie jeden z elementów tzw. amerykańskiej «walki z terrorem» i wspieranie działań pokojowych. Ze strony Amerykanów poza operacjami z użyciem dronów na terenie Somalii odbywają się również regularne naloty amerykańskich sił powietrznych, liczne akcje zwiadowcze oraz szkolenia. Według Wspólnego Raportu Departamentu Obrony i Departamentu Stanu USA dla amerykańskiego Kongresu na te ostatnie w roku fiskalnym 2016 i 2017 przeznaczono 320,159 mln USD. Były to głównie szkolenia dla żołnierzy i oficerów różnego szczebla i różnych gałęzi somalijskiego wojska z zakresu nauki języka amerykańskiego, gotowości bojowej i ekwipunku terenowego, praw człowieka, prawa dot. konfliktów zbrojnych, piechoty, transportu czy zarządzania obroną przeprowadzane zarówno w Stanach Zjednoczonych jak i na terenie Somalii [44, s. 48]. Amerykanie starają się szkolić Somalijczyków, którzy następnie mają przekazywać zdobytą wiedzę kolejnym żołnierzom.

W marcu 2017 r., po raz pierwszy od wydarzeń z 1993 r., prezydent Donald Trump zatwierdził obecność regularnych oddziałów amerykańskich na terenie Somalii w celu walki z Al-Shabaab [41] dając tym samym formalnie aprobatę na operacje wojskowe na terenie Somalii. Jego aprobatę mają również naloty amerykańskich sił powietrznych wymierzone w Al-Shabaab. Wpisuje się to w ogłoszoną przez niego w grudniu 2017 r. Nową Strategię Bezpieczeństwa Narodowego Stanów Zjednoczonych, której jednym z założeń jest zwiększenie amerykańskiej obecności za granicą, walka z terroryzmem czy chronienie pokoju za pomocą siły [42, s. 53]. Stąd można wnioskować, że aktywność amerykańskich sił również w Somalii będzie nie tylko kontynuowana ale nawet zwiększona w okresie bieżącej administracji. Potwierdzeniem takiej tezy jest podwojona ilość ataków dronów w Somalii po objęciu władzy przez prezydenta Trumpa: z 14 w 2016 r. do co najmniej 34 w 2017 r. W listopadzie 2017 r. wzrosła tu również ilość amerykańskich rekrutów z 50 do 500 [43]. Dowodem na podejmowanie specjalnych operacji amerykańskich komandosów na

terenie Somalii jest m.in. doniesienie o śmierci w maju 2017 r. pierwszego amerykańskiego żołnierza z elitarniej jednostki Sił Operacji Specjalnych Marynarki Stanów Zjednoczonych tzw. Fok od czasów wydarzeń z 1993r. w trakcie akcji przeciwko lokalnemu liderowi Al-Shabaab [43]. Według The Washington Post amerykańscy doradcy wojskowi rozlokowani są w Somalii od co najmniej 2013 r. a amerykańskie siły specjalne były prawdopodobnie rozlokowane w celach rozpoznawczych na terenie Somalii już w 2006 r. w ramach Połączonych Sił Zadaniowych – Róg Afryki (CJTF-HOA) [49], których zadaniem jest walka z ekstremistycznymi ugrupowaniami i przeprowadzanie operacji stabilizacyjnych w regionie Rogu Afryki, w tym na terenie Somalii [50]. CJTF-HOA stacjonują w utworzonej w 2002r. największej na kontynencie afrykańskim stałej amerykańskiej bazie militarnej w Camp Lemonnier w Dżibuti, której cały personel liczy 4 tys. [61]. Dzierżawa bazy została przedłużona w 2014r. na kolejne 20 lat [60]. Ta coroczna inwestycja 70 mln USD z tytułu jej najmu oraz kwota 1,4 mld USD planowana na jej modernizację stanowi wyraźny sygnał, że w drugiej dekadzie XXI USA mają zamiar nadal zabezpieczać swoje interesy w regionie Rogu Afryki i nie mają zamiaru wycofać się stąd przez najbliższe lata [60].

Przejawem zaangażowania Stanów Zjednoczonych nie tylko w sprawę Somalii ale całej Afryki jest powołane przez prezydenta Georga W. Busha w 2007 r. a działające praktycznie od 2008 r. Dowództwo Amerykańskich Sił Zbrojnych – AFRICOM [51] składającego się z kilku komponentów rozlokowanych w różnych bazach w Niemczech i Włoszech: sił lądowych, powietrznych, marynarki wojennej gotowych na interwencje w Afryce w razie potrzeby [52]. Szczególnie aktywność Amerykanów na terenie Somalii z powietrza jest wyjątkowo częsta w ostatnich miesiącach. Jedne z ostatnich komunikatów US AFRICOM donoszą m.in. o amerykańskim nalocie w czerwcu 2018 r. na pozycje Al-Shabbab w pobliżu portowego miasta Bosaso w północnej Somalii stanowiącego jedno z największych centrów ekonomiczno-logistycznych tego kraju. Kilka dni wcześniej podobna operacja została przeprowadzona na południe od Mogadiszu. W obu nalotach zginęło łącznie 39 terrorystów [53].

O bezpieczeństwo na wodach otaczających Somalię, wraz z innymi siłami antypirackiej koalicji, skutecznie dbają również siły amerykańskiej 5 Floty USA w ramach operacji antyterrorystycznej CTF-150 oraz międzynarodowej operacji antypirackiej CTF-151. Siły Zadaniowe CTF-150 były amerykańską formacją pod kontrolą Centralnego Dowództwa Sił Morskich Stanów Zjednoczonych, przekształconą po 2001 r. w międzynarodową koalicję, której celem jest podejmowanie morskich operacji antyterrorystycznych na wodach Morza Czerwonego, Zatoki Adeńskiej, Morza Czerwonego, Zatoki Omańskiej i Oceanu Indyjskiego zabezpieczając tym samym jedne z najważniejszych morskich szlaków handlowych. Operacje CTF-150 skierowane są głównie przeciw nielegalnym działaniom grup terrorystycznych mających na celu przerzut ludzi, broni, czy dochodowy handel narkotykami i węglem drzewnym. W razie potrzeby CTF-150 konwojują również żeglarzy i pomagają przy akcjach humanitarnych [54]. Zadaniem Sił Zadaniowych CTF-151, utworzonych w styczniu 2009 r. w oparciu o rezolucję

Narodów Zjednoczonych nr 2316, w ramach przeciwdziałania i walki z piractwem jest m.in. całodobowe monitorowanie z powietrza i z wody głównie akwenu Zatoki Adeńskiej, informowanie stosownych władz o niepokojących zdarzeniach, usuwanie przeszkód na szlakach morskich, angażowanie się w ściganie piratów czy wspomaganie grup eskortujących statki. Ze względu na swój międzynarodowy charakter, co 3–6 miesięcy zmienia się kontyngent prowadzący operację CTF-151 zarówno pod względem sprzętu jak i personelu [55]. W czerwcu 2018 r. dowództwo nad CTF-151 przejął admirał Saw Shi Tat z Singapuru, pod którego rozkazami w ramach operacji służy personel z 12 krajów [56].

Stany Zjednoczone udzielają również od wielu lat ogromnego wsparcia pokojowym siłom Unii Afrykańskiej AMISOM. Według komunikatu Biura Prasowego Białego Domu z 6 sierpnia 2014 r. od 2009 r. przeznaczyły na wzmocnienie afrykańskich instytucji i działania służące budowaniu i utrzymaniu w Afryce pokoju blisko 892 mln USD oraz wyszkoliło i wyposażyło ćwierć miliona afrykańskich oddziałów wojskowych i policji biorących udział w pokojowych misjach ONZ i Unii Afrykańskiej [57]. Na wsparcie działań AMISOM w samej Somalii Stany Zjednoczone przeznaczyły w tym czasie 512 mln USD wliczając sprzęt wojskowy, zapewnienie doradztwa lądowego, czy szkolenia przed rozlokowaniem sił AMISOM. Dodatkowo USA ofiarowało ponad 455 mln USD na wspierające siły Unii Afrykańskiej Biuro ONZ ds. Wsparcia AMISOM [57]. Pomimo zapowiedzi stopniowego wycofywania sił AMISOM z Somalii, we wrześniu 2017 r. Stany Zjednoczone przekazały 19 bojowych pojazdów dla kontyngentu z Ugandy walczącemu w ramach AMISOM z Al-Shabbab oraz zapowiedziały tego typu wsparcie wszystkim kontyngentom walczącym w siłach pokojowych Unii Afrykańskiej [58].

Stany Zjednoczone starają się stabilizować sytuację w Somalii również wspierając działalność humanitarną w tym kraju. Wg danych Biura ds. Afrykańskich Departamentu Stanu USA z kwietnia 2017 r. Stany Zjednoczone wydały na działania humanitarne w Somalii 1,5 mld USD od 2006 r. a od 2011 r. dodatkowe 240 mln USD na rozwój demokracji i gospodarki tego kraju [58].

CHINY

Rosnąca obecność Chin w Rogu Afryki i ich udział w działaniach prowadzących do podniesienia w tym regionie bezpieczeństwa są wyraźnie widoczne przez otwarcie w lipcu 2017 roku pierwszej chińskiej zagranicznej bazy wojskowej w sąsiadującym z Somalią Dżibuti za coroczną dzierżawę w wysokości ok. 100 mln USD [59]. Na podstawie zawartej w styczniu 2016 r. umowy z Dżibuti dotyczącej budowy tej bazy Chiny mają prawo rozlokować w tym strategicznie położonym ze względu na bliskość cieśniny Bab El-Mandeb prowadzącej do kanału Sueskiego czy bliskość Półwyspu Arabskiego miejscu do 10 tys. swoich żołnierzy do 2026 r. [60]. Chiny uczestniczą w operacjach antypirackich w tym rejonie jednak już od końca 2008 roku. Od tego czasu, głównie w celu ochrony swoich statków handlowych, wysłały do tej strefy ponad 60 jednostek pływających w 21 misjach ONZ w Zatoce Adeńskiej i na innych wodach u wybrzeży Somalii [59]. Podstawę prawną takiej aktywności Chin w tym rejonie są rezolucje ONZ oraz przepisy prawa międzynarodowego [63]. Choć Chiny

są bardzo mocno zaangażowane w wymianę handlową z Afryką należąc do jej strategicznych partnerów i konkurują o wpływy z UE, USA czy Indiami na tym kontynencie, to sama Somalia jednak nie znajduje się w bezpośrednim kręgu ich zainteresowania. Ze względu na ich liczne inwestycje w innych krajach afrykańskich, potrzebę zagwarantowania bezpieczeństwa energetycznego Chin czy istotność szlaku handlowego wiodącego przez Zatokę Adeńską i Kanał Suezki dla chińskiej gospodarki, Chiny wspierają jednak aktywnie międzynarodowe działania pokojowe. Stąd w 2015 r. Chiny obiecały wysłać 8 tys. swoich żołnierzy do sił gotowości misji pokojowych ONZ oraz wesprzeć misję pokojową Unii Afrykańskiej kwotą 100 mln USD [60]. Szacuje się, że w 2017 r. na terenie całej Afryki było rozlokowanych ponad 2,5 tys. chińskich żołnierzy, policjantów i wojskowych ekspertów w ramach 6 misji pokojowych – w Darfurze, Demokratycznej Republice Konga, Mali, Południowym Sudanie, Zachodniej Saharze i Wybrzeżu Kości Słoniowej [62]. Dzięki temu Chiny nie tylko zabezpieczają swoje interesy ekonomiczne i mają możliwość monitorowania szlaków komunikacyjnych w tej części świata ale również mają możliwość zaprezentowania możliwości swojej marynarki wojennej i dbają o kreowanie swojego pozytywnego wizerunku jako odpowiedzialnego mocarstwa na arenie międzynarodowej co jest spójne z bieżącą chińską polityką zagraniczną.

Podsumowanie

Niniejszy artykuł zdecydowanie nie wyczerpuje szeroko rozumianej kwestii bezpieczeństwa Somalii. Niemniej w świetle zaprezentowanych w tym artykule danych wyraźnie widać, że najważniejsi partnerzy handlowi Afryki – Unia Europejska, Chiny, Stany Zjednoczone – w oparciu o konkretne normy prawne aktywnie wspólnie zabiegają o zachowanie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w Somalii będącej częścią strategicznego dla międzynarodowego handlu i polityki regionu Rogu Afryki. Pokonanie Al-Shabaab w tym rejonie powinno przyczynić się też znacznie do osłabienia Al-Kaidy i wzrostu bezpieczeństwa na całym świecie. Poza wymienionymi wyżej aktorami i krajami afrykańskimi zaangażowanymi w misję pokojową Unii Afrykańskiej AMISOM w te działania zaangażowanych jest wiele państw z całego świata, w tym m.in. Wielka Brytania, Rosja, Japonia, Singapur czy Australia. Dzięki pomocy ich wszystkich poziom bezpieczeństwa na terenie Somalii i otaczających ją wodach choć wolno to jednak znacznie wzrósł. AMISOM przejął kontrolę nad głównymi ośrodkami miejskimi Somalii i wyparł ekstremistyczną Al-Shabaab z dużej części kraju. Ilość ataków pirackich spadła niemal do zera. Mimo to nie możemy wciąż nazwać Somalię krajem bezpiecznym ani usunąć z niej etykiety państwa upadłego. Osiągnięty poziom bezpieczeństwa jest bardzo kruchy i bardzo łatwo może nastąpić regres. Szczególnie po wycofaniu wspierających sił międzynarodowych. Co kilka dni spotykamy się z doniesieniami w mediach o kolejnych atakach Al-Shabaab lub nalotach powietrznych wymierzonych przeciwko bojownikom tej organizacji terrorystycznej. Przykładowo w październiku 2017 r. opinią publiczną wstrząsnęła wiadomość o ataku Al-Shabaab w centrum Mogadiszu, w którym zginęło co najmniej 358 osób a Misja ONZ ds. Pomocy Somalii (UNSOM) poinformowała, że tylko pomiędzy styczniem i wrześniem 2017 r. zginęło w Somalii 1 228 cywilów, z czego połowę stanowiły ofiary Al-Shabaab [64]. Pomimo nadal

niestabilnej sytuacji w Somalii oraz planów kontynuowania w najbliższych latach dotychczasowych misji pokojowych w tym kraju czy baz wojskowych w sąsiadującym Dżibuti, wyraźnie widać tendencje do przekazania w przyszłości odpowiedzialności za bezpieczeństwo w tym regionie samym gospodarzom i przesunięcie akcentu z samodzielnych działań np. UE na budowanie struktur i potencjału obronnego i cywilnego poszczególnych państw. Stąd plany zakończenia misji pokojowej Unii Afrykańskiej AMISOM w 2020 r. i intensywne wsparcie w rozwoju i umacnianiu Somalijskich Sił Narodowych. Potęgi iatowe zdają sobie jednak sprawę, że sama pomoc wojskowa razem z pomocą humanitarną ad hoc nie rozwiąże głównych problemów tego regionu i nie zapewni długofalowo jego bezpieczeństwa. W państwie upadłym jakim jest Somalia potrzebna jest praca od podstaw. Dlatego nadzieją faktycznej poprawy sytuacji są projekty szkoleniowe takie jak organizowane w ramach UNICEF i lokalnych partnerów szkolenia zawodowe 900 dzieci uwolnionych z grup terrorystycznych. Nabyły one nie tylko umiejętności zawodowe jako mechanicy, szwaczki czy stolarze ale uzyskały również psychologiczne wsparcie co pozwoli im odnaleźć się w trudnej rzeczywistości społecznej Somalii [65]. Cieszy również fakt, że podczas Londyńskiej Konferencji Somalijskiej w maju 2017 r. ponad 40 międzynarodowych aktorów, w tym przedstawiciele Federalnej Republiki Somalii, ONZ i Unii Afrykańskiej, pochylił się nad problemami rozwoju gospodarczego, realizacji pomocy humanitarnej czy reform politycznych Somalii. Ogromne obawy budzi jednak brak konkretnych ustaleń na poziomie działań oddolnych oraz realizacja ograniczania budżetu i personelu Sił Pokojowych Unii Afrykańskiej AMISOM jak również zarysowana cezura czasowa ich wycofania. Czy w zaledwie pozostałe 2 lata Somalia będzie wystarczająco sprawnym, demokratycznym, rozwiniętym gospodarczo krajem legitymującym się akceptacją wystarczającej większości swoich obywateli by samodzielnie mogła zapewnić bezpieczeństwo na swoim terenie i przejęła aktywność w wielu dziedzinach prowadzoną obecnie przez kilkadziesiąt aktorów międzynarodowych? Struktury państwowe buduje się przecież latami a spójność narodową jeszcze dłużej.

BIBLIOGRAFIA

1. <https://www.britannica.com/place/Horn-of-Africa> [dostęp 15.03.2018]
2. https://www.bimco.org/news/market_analysis/2009/1123_avoiding_piracy [dostęp 26.06.2018]
3. <http://www.acp.int/content/secretariat-acp> [dostęp 15.03.2018]
4. http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/idc/idc_list.pdf [dostęp 04.02.2017]
5. <http://www.encyklopedia.pwn.pl> (dostęp 20.03.2018)
6. Według opublikowanego w 2018r. przez amerykański think tank *Fund for Peace* corocznego rankingu państw upadłych Somalia plasuje się wśród 178 państw na drugiej pozycji, po Sudanie Południowym. Ranking publikowany od 2005r. opracowywany jest w oparciu o tzw. indeks upadku państw (Fragile States Index) biorący pod uwagę 12 wskaźników: 3 dotyczących spójności aparatu bezpieczeństwa, elit, niezadowolenia grup, 3 społeczne i mieszane dotyczące demograficznych napięć, zewnętrznych interwencji, uchodźców zewnętrznych i wewnętrznych, 3 ekonomiczne – spadek ekonomiczny, niespodziewany rozwój ekonomiczny, drenaż i odpływ zasobów ludzkich, 3 polityczne – legitymizacja władzy, prawa człowieka i praworządność, usługi publiczne (<http://fundforpeace.org/fsi/data>) [dostęp 29.05.2018].

7. Global Terrorist Index 2017: Measuring and understanding the impact of terrorism, Institute for Economics and Peace, (<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf>) [dostęp 15.03.2018].
8. http://ec.europa.eu/echo/factsheets_en [dostęp 15.05.2018].
9. <http://eunavfor.eu> [dostęp 26.02.2018].
10. The Pirates of Somalia: Ending the Threat; Rebuilding a nation, Fact sheet, 11.04.2013, <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2013/04/11/ending-somali-piracy-will-need-on-shore-solutions-and-international-support-to-rebuild-somalia> [dostęp 26.06.2018].
11. EASO Country of Origin Information Report: Somalia – Security Situation, European Asylum Support Office, Luxembourg, 2017.
12. Security Pact, 11.05.2017 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/613720/london-somalia-conference-2017-security-pact.pdf [dostęp 28.06.2018].
13. European Commission – Press release, Brussel, 11.05.2017 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1242_en.htm [dostęp 28.06.2018].
14. European Commission – Fact Sheet, EU Support for Somalia, Brussels, 11.05.2017 www.europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-1243_en.htm [dostęp 28.06.2018].
15. <https://www.gov.uk/government/news/somalia-and-international-partners-unveil-new-policing-model> [dostęp 29.06.2018].
16. Somalia Security Conference – Communique, 04.12.2017 http://unsom.unmissions.org/sites/default/files/somalia_security_conference_communique.pdf [dostęp 29.06.2018].
17. Security Council Press Statement on Somalia Security Conference, Inaugural Somalia Partnership Forum, SC/13104/-PKO697, 06.12.2017 <https://www.un.org/press/en/2017/sc13104.doc.htm> [dostęp 29.06.2018].
18. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European's Union Foreign and Security Policy, czerwiec 2016 <http://www.europa.eu/globalstrategy/en> [dostęp 23.09.2017].
19. Council Conclusion on the Horn of Africa – annex: A Strategic Framework for the Horn of Africa, 14.11.2011 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/126052.pdf [dostęp 24.09.2017].
20. Komunikat Prasowy nr 374/18 Rady UE, 25.06.2018, <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2018/06/25/council-extends-the-mandates-of-six-eu-special-representatives/> [dostęp 30.06.2018].
21. Decyzja Rady (WPZiB) 2017/300 z dnia 17.02.2017, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L.43/219, 21.02.2017 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D0300&qid=1530400060730&from=EN> [dostęp 29.06.2018].
22. <http://www.eunavfor.eu> [dostęp 15.03.2018].
23. <http://www.eutm-somalia.eu> [dostęp 29.06.2018].
24. http://www.eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eutm-somalia_en [dostęp 29.06.2018].
25. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/so.html> [dostęp 20.05.2018].
26. <https://www.eucap-som.eu/fact-sheet/> [dostęp 29.06.2018].
27. <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/12/12/somalia-eu-missions-eucap-and-eutm-prolonged/> [dostęp 20.03.2018].
28. Official Journal of the European Union, L.43/15, 16.02.2018 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0226&from=EN> [dostęp 15.03.2018].
29. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1744%282007%29 [dostęp 17.03.2018].
30. [http://www.undocs.org/S/RES/2415\(2018\)](http://www.undocs.org/S/RES/2415(2018)) [dostęp 30.06.2018].
31. <https://www.un.org/press/en/2018/sc13264.doc.htm> [dostęp 15.05.2018].
32. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/somalia> [dostęp 15.03.2018].
33. 10 Years AU & EU Partnership for Somalia, AMISOM Public Information Unit http://www.amisom-au.org/wp-content/uploads/2018/01/10_years_Partnership_EU_Mag_2017.pdf [dostęp 15.03.2018].

34. <http://amisom-au.org/mission-profile/military-component/> [dostęp 15.02.2018].
35. <http://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-atak-na-sily-pokojowe-w-somalii-jest-wielu-zabitych,nId,2564360> [dostęp 29.06.2018].
36. <http://amisom-au.org/frequently-asked-questions/> [dostęp 15.02.2018].
37. <http://amisom-au.org/2018/07/uk-donates-heavy-equipment-to-amisom/> [dostęp 29.06.2018].
38. <https://www.voanews.com/a/amisom-marks-ten-years-somalia-to-everyones-regret/3751556.html> [dostęp 25.06.2018].
39. Andrzej Chwalba, Historia powszechna 1989-2011, PWN, Warszawa, 2011.
40. <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2863.htm> [dostęp 30.06.2018].
41. <https://www.bbc.com/news/world-africa-39600419> [dostęp 30.06.2018].
42. National Security Strategy of the United States of America, Waszyngton, grudzień 2017.
43. Jane Fergusson, Somalia sees enemy al-Shabaab weaken under U.S. military pressure, PBS, 26.02.2018 <https://www.pbs.org/newshour/show/somalia-sees-enemy-al-shabab-weaken-under-u-s-military-pressure> [dostęp 30.06.2018].
44. Foreign Military Training Report. Fiscal year 2016 and 2017, vol. II, the Department of Defense and The Department of State, 24.04.2017 <http://www.state.gov/documents/organization/275296.pdf> [dostęp 30.06.2018].
45. Jeremy Scahill, The CIA's Secret Sites in Somalia, The Nation, 10.12.2014 <https://www.thenation.com/article/cias-secret-sites-somalia/> [dostęp 10.03.2018].
46. <https://www.thebureauinvestigates.com/drone-war/data/somalia-reported-us-actions-2018> [dostęp 13.07.2018].
47. <https://www.thebureauinvestigates.com/projects/drone-war/somalia> [dostęp 14.07.2018].
48. Bradley Klapper, Andrew Harnik, Kerry becomes 1st top U.S. diplomat to visit Somalia, The USA Today, 05.05.2015 <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2015/05/05/john-kerry-visits-somalia/26910559/> [dostęp 25.06.2018].
49. Monkey Cage, A Navy SEAL was killed in Somalia. Here's what you need to know about U.S. operations there, The Washington Post, 08.05.2017, https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/05/08/a-navy-seal-was-killed-in-somalia-heres-what-you-need-to-know-about-u-s-operations-there/?utm_term=.0799bf2d301f [dostęp 25.06.2018].
50. https://cnic.navy.mil/regions/cnreurafswa/installations/camp_lemonnier_djibouti/about/history.html [dostęp 25.06.2018].
51. <https://www.cfr.org/backgrounder/us-africa-command-africom> [dostęp 25.06.2018].
52. <http://www.africom.mil/about-the-command> [dostęp 25.06.2018].
53. <http://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/amerykanie-zaatakowali-kryjowki-asz-szabab> [dostęp 25.06.2018]
54. <https://combinedmaritimeforces.com/ctf-150-maritime-security/> [dostęp 15.03.2018].
55. <https://combinedmaritimeforces.com/ctf-151-counter-piracy/> [dostęp 15.03.2018].
56. <https://combinedmaritimeforces.com/2018/07/01/singapore-takes-command-of-counter-piracy-combined-task-force-151/> [dostęp 10.07.2018].
57. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/08/06/fact-sheet-us-support-peacekeeping-africa> [dostęp 15.06.2018].
58. <http://amisom-au.org/2017/09/united-states-donates-combat-vehicles-to-amisom> [dostęp 15.06.2018].
59. <http://www.wiadomości.onet.pl> [dostęp 15.03.2018].
60. Witold Repetowicz, Chiny w Dżibuti: nowe rozdanie w geopolitycznej rozgrywce, 16.07.2017 <https://www.defence24.pl/chiny-w-dzibuti-nowe-rozdanie-w-geopolitycznej-rozgrywce> [dostęp 15.06.2018].
61. Tomi Oladipo, Why are there so many military bases in Djibouti, BBC News, 16.06.2015 <https://www.bbc.com/news/world-africa-33115502> [dostęp 15.06.2018].
62. Eleanor Albert, China in Africa, 12.07.2017 <https://www.cfr.org/backgrounder/china-africa> [dostęp 15.06.2018].
63. Patryk Franiel, MW ChRL w operacji przeciw somalijskim piratom w latach 2008/2010, 26.04.2015 <http://www.nowastrategia.org.pl/mw-chrl-u-brzegow-somalii-w-latach-20082010/> [dostęp 16.06.2018].

64. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/somalia> [dostęp 20.06.2018].
65. http://ec.europa.eu/echo/field-blogs/videos/ex-child-soldiers-somalia-learn-new-skills_en [dostęp 30.06.2018].

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2018

Прийнята до друку 01.09.2018

СПРОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В РЕГІОНІ АФРИКАНСЬКОГО РОГУ НА ПРИКЛАДІ СОМАЛІ

Марта Дебська

*Краківська Академія ім. Анджеея Фрича Моджевського,
вул. Густава Херлінга-Грудзійського, 1, м. Краків, Польща, 30-705, тел. +48 12 12 252 46 75,
e-mail: mtdebska@gmail.com*

Розташований в північно-східній частині африканського континенту Африканський Ріг, який охоплює розміщені на Сомалійському півострові Ефіопію, Сомалі, Еритрею, Джибуті, є одним з регіонів в цій частині світу, який належить до найбільш постраждалих від стихійних лих, убогості, голоду, конфліктів і злочинності. Цей регіон через своє географічне розташування на стику Червоного моря, Індійського океану і Аденської затоки, а також через близькість до Аравійського півострова є стратегічно важливим місцем з економічної та військової точки зору. З огляду на це даний регіон знаходився і продовжує знаходитися в зоні уваги світових держав. Предметом дослідження даної статті є неспроможна держава – Сомалі, яка через своє географічне положення, високий рівень нестабільності, громадянську війну, проблеми голоду і морського піратства та діяльність терористичних груп на своїй території була обрана в якості прикладу, що ілюструє складну політичну ситуацію в районі Африканського Рогу і демонструє зусилля щодо економічних впливів в Африці конкуруючих між собою Європейського Союзу, Китаю та Сполучених Штатів, спрямованих на стабілізацію ситуації в даному регіоні.

Метою даного аналізу, який ґрунтується на основі первинних джерел, спеціалізованої літератури і повідомлень засобів масової інформації, є представлення найбільш важливих аспектів діяльності провідних міжнародних гравців, спрямованих на підвищення рівня безпеки в Сомалі та навколишніх водах і зміцнення федерального уряду Сомалі та його безпекових структур. Представлено також сучасний стан національних збройних сил Сомалі та плани їх реструктуризації на найближчі роки. Аналізуючи названі вище проблеми, не залишено без уваги участь Африканського Союзу у формі миротворчої операції AMISOM, яка проводиться з 2007 року відповідно до рішення Ради Безпеки ООН. Операції, яка в останні роки зазнала критики з боку неурядової організації Human Rights Watch через порушення прав людини, дала змогу взяти під контроль більшу частину центральної та південної частини Сомалі. У статті також вказується правова база, на підставі якої може бути надана описана допомога по встановленні миру. З боку ЄС це Глобальна стратегія зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу (2016) та Стратегія Африканського Рогу (2011). З боку США – Стратегія нової національної безпеки Сполучених Штатів, оголошена президентом Д. Трампом у грудні 2017 року. У статті також йдеться про зростаючу присутність Китаю в цьому регіоні Африки, що чітко видно через розміщення в липні 2017 року першої іноземної військової бази Китаю в сусідній з Сомалі країні – Джибуті.

Аналіз поточної діяльності AMISOM та місій Європейської служби зовнішньої діяльності в Сомалі: European Union Naval Force ATALANTA (EUNAVFOR ATALANTA Somalia), European Union Training Mission (EUTM Somalia) та European Union Capacity Building Mission (EUCAP Somalia) дав змогу зробити такі важливі висновки:

- конкуренти, які прагнуть впливати на торгівлю в Африці – ЄС, Китай, Сполучені Штати Америки за необхідності можуть працювати разом на благо своїх інтересів і країн Африканського Рогу, включаючи Сомалі;

• рівень безпеки і демократії в Сомалі за останнє десятиліття суттєво зріс, а загрози піратства в Аденській затоці, Червоному морі та Індійському океані значно зменшилися в результаті заходів, вжитих AMISOM, міжнародної цільової групи, миротворчих місій ЄС і допомоги окремих країн. Однак досягнутий рівень безпеки є дуже крихким і після завершення підтримуючої діяльності міжнародного співтовариства ситуація може легко повернутися до попереднього стану;

• іноземні миротворчі місії, що діяли протягом багатьох років в Сомалі, будуть продовжені протягом наступних декількох років з тенденцією до їх обмеження;

• завдання миротворчої місії Африканського Союзу AMISOM, яка поступово згортається і має бути офіційно завершена в 2020 році, будуть перейняті реформованими Національними збройними силами Сомалі;

• викликає сумніви те, що в найближчі два роки безпекові структури Федеративної Республіки Сомалі стануть повністю незалежними і будуть здатними взяти на себе повністю завдання AMISOM і забезпечити країні безпеку;

• для досягнення повної безпеки та збереження політичної стабільності в Сомалі необхідна не тільки екстрена військова та гуманітарна допомога, але так звана робота з початків.

Ключові слова: Сомалі; Африканський Піг; піратство; Аль-Шабааб; міжнародна безпека; безпека на морі; миротворчі операції; тероризм.

ATTEMPTS TO PROTECT SAFETY IN THE AFRICAN REGION IN THE EXAMPLE OF SOMALIA

Marta Dębska

*Krakowska Akademia im. A.Frycza Modrzewskiego
1, G. Herlinga-Grudzińskiego Str., Cracow, Poland, 30-705, tel. +48 12 12 252 46 75,
e-mail:mtdebska@gmail.com*

The Horn of Africa, which is situated in the north-east Africa, comprises mainly Ethiopia, Somalia, Eritrea and Djibouti which cover region of the Somali peninsula. It is one of the area of the world belonging to the most affected by natural disasters, poverty, famine, conflicts and crime. Due to its geographical location on point of the Red Sea, the Gulf of Aden and the Indian Ocean as well the close position to the Arabian peninsula it is the most geo-strategically important regions of the world in terms of military and economic significance. That is why the world powers were and are still interested in it.

The main topic of this article is the fragile state – Somalia. It was selected here in terms of its geographical location, high level of instability, civil war, famine and piracy problem or terrorist groups activities as an example of difficult political situation of the Horn of Africa and the attempts of the main economic competitors in Africa – The European Union, China and The United States of America – in order to achieve stabilization in the region.

The prime aim of this analysis based on the source materials, subject reading matters and media news, is the presentation the most essential current activities of the above international actors that lead them to rise in the level of security in Somalia and neighbouring sea, straits, ocean and strengthening the Federal Government of Somalia and its security structure. The present condition of the Somali National Army and its future transformation are also presented in this work. Taking all above into consideration it was hard not to give attention to peacekeeping African Union Mission in Somalia AMISOM active since 2007 with approval of the United Nations Security Council. Despite the deep criticism of its activities by the nongovernmental organization Human Rights Watch, AMISOM has taken over most areas of central and south Somalia until now. What is more, the research points also the main legal framework that make possible foreign security aid in Somalia. In case of the EU – *The Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy* (2016) and *the Strategy for the Horn of Africa* (2011). In the case of the US – the New National Security Strategy announced by president Trump in December 2017. Additionally, the article is focused on the growing presence of China in the Horn of Africa what is highly visible in the creation of the first foreign military Chinese base opened in July 2017 in the neighbouring to Somalia – Djibouti.

As a result of the analysis of the current activities of AMISOM, pointed American or Chinese actions and the European External Action Service (EEAS) in Somalia: European Union Naval Force ATALANTA (EUNAVFOR ATALANTA Somalia), European Union Training Mission (EUTM Somalia) and European Union Capacity Building Mission (EUCAP Somalia) a few essential conclusions can be made:

- the regular trade competitors in the race for their impacts in modern Africa – EU, China, US – are able to cooperate in taking care about either own and the Horn of Africa benefits if it is necessary,
- the level of security and democracy in Somalia has risen significantly in the last decade and a threat of piracy has fallen definitely in region of the Aden Gulf, The Red Sea and the Indian Ocean as an effect of activities of AMISOM, the Combined Task Forces, the EU peace missions and separate states. Nevertheless, the level of security which has been reached is really fragile and it may be disturbed easily when international security aid services will be over,
- the foreign peace missions active nowadays will be continued but with the tendency to their limitation in the next few years,
- the tasks of the peacekeeping African Union Mission in Somalia AMISOM, that is step by step limited and it is planned to stop in 2020, will be taken over by the transformed Somali national Army and Police,
- it is highly impossible to become self-supporting and to reach full independence of the Somali security structure from foreign peacekeeping assistance just in 2 years so that Somalia itself can guarantee own security and take over the prior AMISOM tasks,
- the full security and saving the political and economic stability in Somalia in the future may be possible not only by temporary military and humanitarian aid but also by so called fundamental work. So both of them are necessary at this stage of development of Somalia;

Key words: Somalia; the Horn of Africa; piracy; Al-Shabaab; international security; maritime security; peace missions; terrorism.